

ÆLDRE FLYGTNINGE OG INDVANDRERE I ÅRHUS KOMMUNE

Steen Lee Mortensen

Århus Kommunes Videncenter for tilbud til ældre flygtninge og indvandrere har undersøgt behov for pleje og omsorg blandt kommunens ældre flygtninge og indvandrere. Undersøgelsen er en gentagelse af en spørgeskemaundersøgelse, som blev foretaget i 1999. Ved at sammenholde resultaterne fra de to undersøgelser har det været muligt at følge udviklingen i de ældres behov for praktisk hjælp og pleje. Udviklingen går i retning af, at stadig flere ældre flygtninge og indvandrere har kendskab til og efterspørger tilbud via kommunens lokalcentre. Der er tydelige tegn på, at der sker opbrud i forhold til de traditioner for familieomsorg, som tidligere har været et ideal. Artiklen beskriver de brydningsprocesser, som familier fra etniske minoriteter i disse år lever i.

Forfatteren Steen Lee Mortensen er cand. phil. i etnografi og socialantropologi og flygtninge- og indvandrerkoordinator i Videncenteret for tilbud til ældre flygtninge og indvandrere i Århus.

Gerontologi og samfund 2003; 19, 1: 10-11

Århus Kommunes Videncenter for tilbud til ældre flygtninge og indvandrere har i to omgange gennemført en spørgeskemaundersøgelse om behov for pleje og omsorg blandt borgere, som enten er flygtet til Danmark eller indvandret hertil fra et land uden for EU, Norden eller Nordamerika. Undersøgelsen er gennemført som et postomdelt spørgeskema oversat til respondentens modersmål og besvaret af 40% af de ca. 1060 flygtninge og indvandrere over 60 år, som i dag er bosiddende i Århus Kommune.

ÆNDREDE FORVENTNINGER TIL OMSORG

I 1999 svarede et flertal af ældre flygtninge og indvandrere, at familie og ægtefæller i fremtiden skulle passe dem, såfremt de skulle få et plejebestand. I 2002 har svarene ændret sig. På bare tre år er situationen vendt, så det flertal

af ældre, der tidligere foretrak familieomsorg, nu ønsker, at det er den offentlige hjemmehjælp og hjemmesygepleje, der primært skal sørge for pleje og praktisk hjælp.

Det er blot ét af en lang række resultater, der alle peger i retning af, at etniske minoriteters omsorgskulturer i disse år gennemgår store forandringer. Set udefra er der tale om en stille omvæltning, der let kan gå ubemærket hen for det offentlige system, fordi den foregår i privatsfæren – ude i alle hjemmene. Men for de ældre er der tale om ændringer, som stiller mange usikre over for, hvilke muligheder deres alderdom kommer til at rumme.

Mange ældre flygtninge og indvandrere har måske inderst inde et ønske om, at familien tager sig af dem – måske også for at bevare et tæt familieband i nogle omgivelser, som er fremmedartede for dem. De er ikke på hjemmebane her. Det er ikke deres sprog, der tales, og de er ikke vokset op med den viden, der skal til for at kunne begå sig.

Efterkommere søger måske endda også at leve op til de ældres forventninger, men løber i stigende omfang ind i det problem, at de er svære at indfri. De lever i en travl hverdag med deres egne børn, som også kræver opmærksomhed. De fleste ældre ved godt, at den rene familieomsorg ikke er realistisk – og at de må give slip. Deres behov for pleje og praktisk hjælp er stigende og de vender sig nu – sammen med deres familier – i stadig større grad mod det etablerede danske omsorgssystem for at få hjælp.

KENDSKAB TIL SYSTEMETS TILBUD

Vejen til de offentlige tilbud i form af aktiviteter, hjemmehjælp og hjemmesygeplejerske kan dog være lang. Den forudsætter i første omgang, at man som ældre har et kendskab til, at disse tilbud eksisterer – og at de oveni købet er frit tilgængelige. Mangelfulde danskundskaber udgør en stor barriere i forhold til, at ældre flygtninge og indvandrere kan skabe sig et overblik over deres rettigheder og muligheder i alderdommen. Det gør det svært at manøvrere og stille realistiske krav i forhold til det offentlige system. Hvad kan man forvente, når man får behov for hjælp?

Det afspejles bl.a. i de ældres efterspørgsel på mere information: 75% af de interviewede ønsker sig således mere viden om tilbud til ældre. På Århus Kommunes Vi-

dencenter for tilbud til ældre flygtninge og indvandrere forsøger vi at imødekomme behovet ved at sende pjecer ud på somalisk, arabisk, tyrkisk og engelsk om ældres rettigheder og muligheder. Men det skriftlige materiale kan ikke stå alene. For at tage højde for den udbredte grad af analfabetisme har Videncenteret i efteråret 2002 produceret en videofilm om lokalcentrenes tilbud, som vi planlægger at vise i de mange frivillige flygtninge- og indvandrerforeninger, hvor de ældre kommer. Samarbejdet med de frivillige foreninger vægtes i det hele taget højt.

LOKALCENTRE

Et iøjnefaldende resultat af den nye undersøgelse er, at det generelle kendskab til lokalcentrene er øget markant siden 1999. Dengang svarede 45%, at de kendte deres lokalcenter – det tal er nu steget til 61%.

Samtidig er de ældres brug af lokalcentrene steget: 34% af de ældre flygtninge og indvandrere gør i dag brug af tilbud eller aktiviteter på et lokalcenter. Dette er mere end en fordobling i forhold til de 15%, der for bare tre år siden gjorde brug af Århus Kommunes lokalcentre.

48% af de adspurgte ønsker i fremtiden at benytte lokalcentrenes tilbud. Det tal inkluderer dem, der allerede benytter deres lokalcenter, men som ønsker at benytte det yderligere. Det er især fysisk træning, der i løbet af de sidste år har vist sig at være blandt de mest populære tilbud på lokalcentrene, hvilket er kommet som en positiv overraskelse for personalet. Efterspørgslen på træningslokalerne er et godt udgangspunkt for en styrket indsats med sundhedsfremmende aktiviteter (se figur 1).

Også efterspørgslen på sociale aktiviteter er stigende: 16% benytter i dag lokalcentrene som mødested. Selvom der er sket mere end en fordobling siden 1999, hvor 7% brugte lokalcentrene som mødested, er ønsket om at benytte lokalcentrene som mødested i fremtiden endnu større – over 50%.

TILFREDSHED

Tallene viser, hvad sundhedspersonale og integrationsmedarbejdere oplever i hverdagen: at ældre flygtninge og indvandrere i dag er en del af det etablerede danske offentlige omsorgssystem, lige såvel som store dele af den danske befolkning i dag er dybt involveret i familieomsorg.

Steen Lee Mortensen

Videncenter for tilbud til ældre flygtninge og indvandrere

Lokalcenteret Gellerup

Gudrunsvvej 80

8220 Brabrand

st@mag3.aarhus.dk

Informationsmateriale på arabisk.

Information om demens på somalisk.

Det øgede kendskab og brug giver også en større tilfredshed: Tilfredshedsgraden blandt de ældre, som udelukkende modtager hjælp fra familien, er *lavere* (54%) end tilfredsheden blandt dem, der også modtager hjemmehjælp: Hele 84% af de ældre, der som en del af plejen modtager hjemmehjælp, er således tilfredse med den hjælp, de får.

BEHOV FOR OFFENTLIG HJÆLP

Stigningen i det overordnede kendskab og brug følges imidlertid af en anden udvikling: Antallet af ældre flygtninge og indvandrere, der mener at have et behov for pleje, er også steget væsentligt. I dag siger 53% af svargruppen, at de har brug for pleje – i 1999 var dette tal blot 38% (se figur 2). Sammenholder man dette med, at antallet af flygtninge og indvandrere over 60 år i Århus vil blive fordoblet i løbet af de næste 10 år, vil stigningen i plejehovene stille nye krav og øge forventningerne til kommunen. At der sker en samtidig stigning i kendskabet til kommunale ydelser og et øget erklæret behov for pleje og praktisk hjælp, kan

udlægges på flere måder: For det første er det muligt, at behovet er stigende *på grund af* et voksende kendskab. Et øget kendskab kan således føre til øget efterspørgsel, eftersom kendskabet til kommunale ydelser netop giver den enkelte anledning til og mulighed for at formulere et behov over for sin kommune.

Holder man sig til denne forklaring, glemmer man imidlertid de ældre, der i stigende grad oplever, at deres behov for pleje og praktisk hjælp ikke længere kan dækkes af den nære familie, og som ikke har en tilstrækkelig viden til aktivt at kunne opsøge anden hjælp. Her må kommunen træde til for ikke at efterlade disse ældre i en alvorlig klemme. I denne sidste situation er de kommunale myndigheder under tidspres for at øge etniske minoriteters kendskab til de offentlige ydelser i et veritabelt kapløb mod de ældres udækkede behov for hjælp.

KENDSKAB FØR OVERBLIK

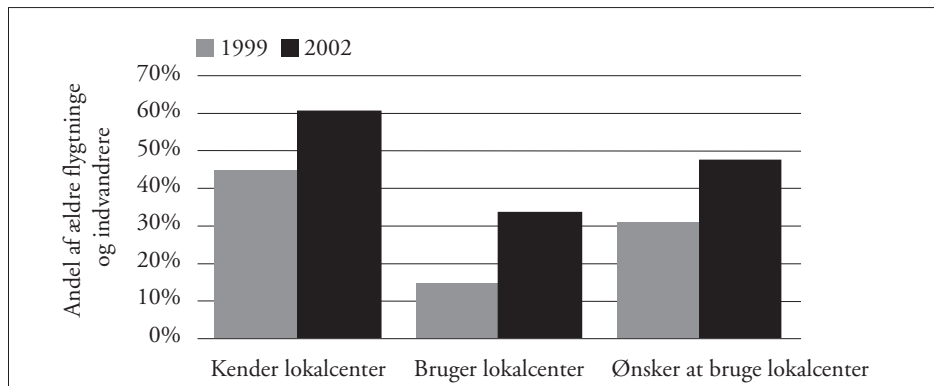
Overordnet set afslører undersøgelsens resultater, at begrebet *kendskab* bør anvendes

med en vis forsigtighed. Ofte har ældre flygtninge og indvandrere ikke noget overblik over de offentlige ydelser, som gør, at kendskabet til ét tilbud automatisk fører til kendskab til andre tilbud.

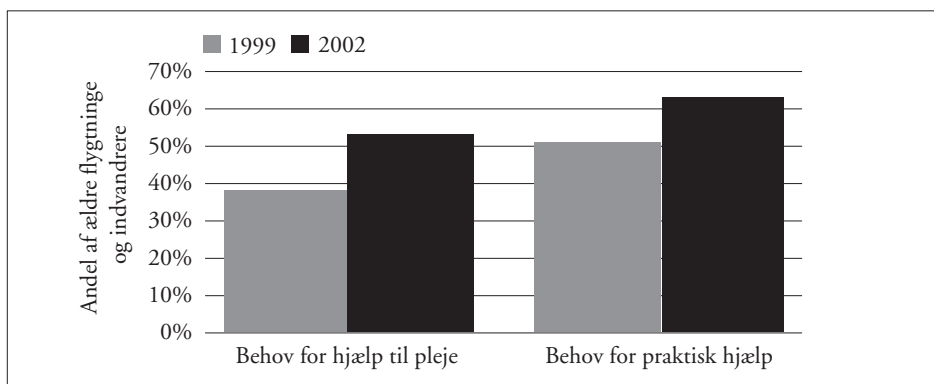
Det er et af de resultater, som kommer til at danne udgangspunkt for det videre arbejde i Århus. I den fremtidige informationsindsats vil vi søge at benytte det positive, generelle kendskab til lokalcentrene (herunder tilbud om træning samt pension og boligstøtte) til også at omfatte kendskabet til pleje og praktisk hjælp.

Disse initiativer skal styrke Århus Kommunes integrationsindsats på ældreområdet – og de skal komme de særligt udsatte ældre flygtninge og indvandrere til gavn, hvoriblandt 78% forventer at tilbringe deres alderdom i Danmark. ■

Rapporten »Brugerundersøgelse. Pleje- og omsorgsbehovet blandt ældre flygtninge og indvandrere« kan bestilles ved henvendelse til Videncentret.

Figur 1. Udvikling i ældre flygtninge og indvandreres kendskab til Århus Kommunes lokalcentre 1999-2002.

Figur 2. Udvikling i ældre flygtninge og indvandreres behov for hjælp og pleje 1999-2002, Århus Kommune.